

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15⁴⁰.

15. møde.

Tirsdag den 8. november kl. 14.

Formanden: Medlem af foketinget Petra Petersen har meddelt mig, at hun ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med henvisning til den på Fyn verserende sag mod en landoverbetjent for tilbageholdelse af indkasserede alimentationsbidrag m. v. vil jeg gerne spørge, om justitsministeren agter at tage det svigtende kontrolsystem op til revision?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om menighedsråd.

Valgt blev: *Lysholt Hansen, Bladt, Hougaard, Th. Mikkelsen, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Viola Nørløv, Chr. Thomsen, Vagn Bro, Marius Buhl, Damsgaard, Kr. Juul, Sønderup, Fribiger, Gottschalck-Hansen, Hvidberg og Jørgen Jørgensen (Lejre).*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om nedsettelse af et udvalg til overvejelse af samarbejdet mellem de for landets økonomiske politik bestemte faktorer [af Bertel Dahlgaard m. fl.].

Valgt blev: *Poul Hansen (Kalundborg), Einer-Jensen, Holger Eriksen, Hans Knudsen, Kolbjørn, Gustav Pedersen, Hans Rasmussen, Martin, Erik Eriksen, Henry Hansen, Thorkil Kristensen, Harald Nielsen, Foss, Halfdan Hendriksen, Aksel Møller, Bertel Dahlgaard og Jørgen Jørgensen (Lejre).*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

(Første behandling findes i tidenden sp. 707).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1—3 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om samordning af foranstaltninger for erhvervshemmede.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 577, fremsættelsen i tidenden sp. 340).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den under punkt 5 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om offentlig forsorg (vedrørende hjælp til oplæring m. v.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 603, fremsættelsen i tidenden sp. 340).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Urban Hansen: På mange områder indtager Danmark en førerstilling med hensyn til social lovgivning, men på det område, som skal behandles her i dag, må vi vist erkende, at mange lande er betydeligt længere end vi. Der er derfor grund til at takke den højtærede socialminister for forslagernes fremsættelse og det socialpolitiske udvalg for det forarbejde, på hvilket forslagene bygger.

At problemet rehabilitation har spillet en umådelig rolle i de lande, som var direkte med i krigen, er ligetil. De har haft problemet i en helt anden størrelsesorden end vi og har også sat overordentlig meget ind på dets løsning. Men også blandt de nordiske lande har flere, om ikke alle, sat mere ind på den aktive socialpolitik, end vi har. Af bilagene til forslagene fremgår det, at der også i Danmark har været foretaget en række undersøgelser og er udarbejdet flere betænkninger om de problemer, som knytter sig hertil, ja, vel endda så mange, at man med nogen ret kan sige: det er ikke flere betænkninger, vi skal have, men færre betænkeligheder ved at gøre noget effektivt.

For dem, som er under særforplejning: blinde, døvstumme, vanføre o. s. v., har der i mange år været sat ind på oplæring allerede fra barneårene. For dem, der oppebærer invaliderente, har der allerede, i alt fald teoretisk, bestået en mulighed for hjælp til omskoling og oplæring, idet folkeforsikringslovens § 60 fastslår, at der kan ydes støtte til sådant formål. Af det socialpolitiske udvalgs indstilling fremgår det imidlertid, at sådan støtte hidtil kun i ringe udstrækning er ydet til personer over 25 år, og kendsgerningen er da også, at der i dag bruges hundrede gange mere til invaliderente end til revalideringsformål. Endelig er der så de mange, som ikke er invalider i lovens forstand, men som har et sådant handicap, fysisk eller psykisk, at de ikke uden tilvænnelse eller omskoling kan følge med på arbejdsmarkedet. Det gælder kronisk syge, enlige mødre, langvarigt arbejdsløse, alkoholist og mange andre. Dem har der hidtil højst været mulighed for at hjælpe i gang, ved at man som kommunehjælp har ydet dem et mindre beløb til køb af værktøj, symaskiner o. lign. Jeg forstår, at det er ikke mindst denne sidste gruppe, man ønsker at gøre noget mere effektivt for, og

jeg kan erklære mig helt enig heri, men jeg vil gerne samtidig understrege, at også de to andre grupper i højeste grad har brug for aktiv bistand: invaliderentemodtagere i uddannelsesøjemed og begge grupper, når det drejer sig om placeringen efter uddannelsen, og efter at en sådan er foretaget.

I indstillingen fra det socialpolitiske udvalg siges det:

„Baggrunden for en indsats fra samfundets side må være en erkendelse af, at den erhvervshemmede som borger i samfundet har krav på at få mulighed for udnyttelse af sine evner og udfoldelse af sin personlighed på lige fod med andre. Hertil kommer den samfundsøkonomiske værdi af, at arbejdskraft bevares, eller at ny arbejdskraft inddrages i produktionen, og at forsorgsbyrden formindskes.“

På den basis håber jeg, der vil være mulighed for at samle alle partier om en positiv løsning.

Mit parti hilser lovforslagene med stor tilfredshed og kan i alt væsentligt tiltræde dem. Der er dog enkeltheder, som vi meget gerne vil have lejlighed til at se nærmere på under et udvalgsarbejde. Det gælder bl. a. hjælpens form og udgiftsfordelingen, ligesom vi gerne ser, at der gives mere konkret anvisning på, hvorledes placeringen efter uddannelse eller træning skal foregå.

I det socialpolitiske udvalgs indstilling er peget på en række faktorer, der hver for sig spiller en rolle for resultatet, og som må koordineres, hvis et virkelig positivt resultat skal nås. Jeg skal ikke gå i enkeltheder her, men kort resumere, at det er afgørende, at hjælpeforanstaltningerne sættes ind på et så tidligt tidspunkt som muligt, at den erhvervshemmedes fysiske, sociale, erhvervs-mæssige og familiemæssige problemer behandles som en helhed, og at de enkelte led i revalideringen: lægebehandling, arbejds-terapi og analyse, optræning eller omskoling samt arbejdsanvisning, samordnes til en fortløbende proces.

Med henblik herpå stilles der konkret forslag om, at der kan nedsættes lokale, kommunale kontaktudvalg, hvis sammensætning skulle muliggøre det ønskede samvirke.

I indstillingen peges på, at arbejdet får en fast forankring i det lokale selvstyre. Det er utvivlsomt rigtigt, dels fordi det er naturligt, at det lokale sociale udvalg får et

[Urban Hansen.]

særligt ansvar her, dels fordi der lokalt langt bedre end fra et kontor i København kan skabes kontakt, initiativ og forståelse mellem alle de parter på det pågældende sted, hvis medvirken nu engang er nødvendig, hvis et gunstigt resultat skal nås.

I enkelte kommuner er der allerede etableret et sådant samarbejde på lokal basis. Der peges i indstillingen bl. a. på Aarhus og Odense; jeg kender ikke i enkeltheder resultaterne derfra; derimod har jeg haft lejlighed til at se det arbejde, der foregår på Erfa i København, en fabrik, der er oprettet ved samarbejde mellem staten og de samvirkende invalideorganisationer. Her er der indtil nu modtaget ca. 100 elever, af hvilke lidt over halvdelen er færdiguddannet og placeret i det fri arbejdsmarked; mere end 50 er altså i arbejde i dag. Før de kom på Erfa, oppebar de i gennemsnit 4 000 kr. årlig som understøttelse, invaliderente eller anden offentlig hjælp. Det kostede altså samfundet ca. 4 000 kr. årlig til hver, medens de nu efter uddannelsen tjener i gennemsnit 8 000—9 000 kr. og betaler skat heraf. Denne omskoling har i første omgang kostet samfundet omkring 3 000 kr. pr. mand. Efter at man har gjort sine erfaringer på Erfa, har været i stand til at rationalisere og forenkle arbejdsprocessen, kan man nu ved udløbet af første del af det andet driftsår se, at gennemsnitsudgiften pr. omskolet arbejder ikke bliver 1 000 kr. pr. mand.

Nu er der vel ingen, der kan sige, om dette tal vil kunne holde, men selvom der altså måtte blive en merudgift på mellem 1 000 og 3 000 kr. pr. mand, er samfundets fordel ved dette omskolingsarbejde jo så åbenbar. Jeg mener, man kan sige, at der her faktisk er tale om en samfundsmæssig investering, som lønner sig, og jeg håber derfor meget, at det under udvalgsarbejdet skal lykkes at skabe forståelse for det synspunkt, at omskolingsudgifterne til de personer, som ikke falder ind under folkeforsikringslovens bestemmelser, må kunne udredes som særhjælp og ikke, som i lovforslaget vedrørende hjælp til oplæring foreslået, efter forsorgslovens § 297, altså som kommunehjælp.

Det siges i lovforslaget, at en forudsætning for hjælp til omskoling er, at det kan sandsynliggøres, at hjælpen ikke bliver af ved-

varende karakter, altså det samme princip, som gælder for den særlige tuberkulose- og poliohjælp, og det forekommer mig derfor rimeligere, at hjælpen blev ydet efter tilsvarende regler som angivet i § 263 i lov om offentlig forsorg.

I bemærkningerne til lovforslaget om foranstaltninger for erhvervshemmede er der peget på, at det formentlig navnlig vil blive i de større byer, de omhandlede kontaktudvalg nedsættes, men at omliggende kommuner skal kunne slutte overenskomst om etablering af en fælles ordning og i så fald træffe nærmere aftale om fordelingen af udgifterne. Umiddelbart ville jeg finde det bedre, om den del af udgifterne, som ikke direkte udredes af staten, kunne anmeldes til mellemkommunal refusion, eventuelt også delvis betales af den fælleskommunale udligningsfond.

I den forbindelse vil jeg gerne påny understrege den betydning, de lokale instanser har, altså også de lokale repræsentanter, der skal være med i udvalget fra vedkommende offentlige arbejdsanvisningskontor og som arbejdernes og arbejdsgivernes organisationers repræsentanter. Disse folk har, når de er lokalkendt, langt bedre mulighed end de fleste for at bedømme, hvilken chance den erhvervshemmede vil have for at finde beskæftigelse i sin hjemstavnskommune, efter at hans oplæring eller tilvænnning er overstået, og jeg tror roligt, jeg tør sige, at det bliver ikke mindst af deres positive indstilling til sagen, resultaterne vil afhænge. Vore kommunikationslinier er sådanne, at mange selv fra et eller andet fjerntliggende sted i et amt vil kunne nå frem til den større by i amtet, som eventuelt påtager sig at danne en omskolings- eller en oplæringscentral, og tilbage igen samme dag; men er der ingen chance for beskæftigelse i hjemstedskommunen, vil forslagets gennemførelse kunne forstærke en sammenklumpning i de større byer, hvilket kan blive til skade både for kommunernes initiativ, for viljen til samarbejde og for den erhvervshemmede selv.

Det skal ikke skjules, at problemerne i forbindelse med disse forslag er mangesidede. Omvendt håber jeg, at alle erkender, at det eneste rigtige her er at gå positivt til arbejdet for at skabe den bedst mulige løsning. Ordet „erhvervshemmet“ opfattes

[Urban Hansen.]

af altfor mange som sigtende til personer, der kun kan gøre tingene halvt. Oftest vil det være sådan, at der er ting, de slet ikke magter, men til gengæld andre, som de til 100 pct. kan gøre akkurat lige så godt som dem, der ikke kaldes erhvervshemmede.

Jeg mener, at vi her har med et problem at gøre, om hvis løsning det vil være absolut vigtigt, at der bliver den størst mulige samling. Vi står ikke tomhændede i vore overvejelser. Der er, og også i samdrægtighed, i kommunerne udover landet, i hvert fald i nogle kommuner, gjort et pionerarbejde, som der kan bygges videre på. Der er allerede kontakt til en række organer; der er kontakter, som det må være naturligt at søge videre udviklet, når disse lokale udvalg etableres. Der er også en række problemer udover de i forslagene nævnte, som det vil være naturligt at tage med. Der er spørgsmålet om hjemmearbejde, eventuelt effektivisering af salgsarbejdet for det, der produceres i hjemmet, således at den erhvervshemmede, som ikke kan opnå fuld arbejdsevne, får en chance for at tjene et supplement til invaliderente. Der er problemet om beskyttede værksteder for dem, som selv efter behandling ikke kan blive smittefri, men som alligevel har en arbejdsevne, der også bør udnyttes af samfundet til de pågældendes egen gavn og glæde.

Som sagt, der er problemer; der er mange, der er store problemer, men de er ikke anderledes, end de kan løses. Jeg tilsiger den socialdemokratiske gruppes velvilje overfor lovforslagene, og jeg vil ved forhandlingens afslutning stille forslag om, at der nedsættes et udvalg til deres videre behandling.

Krogh: Det første af de to lovforslag, vi her behandler, kan vel benævnes samordningsforslaget, og det andet indeholder en ændring i eller måske rettere en udvidelse af § 30 i forsorgsloven. Begge de to lovforslag tilsigter at fremme bestræbelserne

for at indpasse de erhvervshemmede medborgere i erhvervslivet, både for, som det hedder i den højtærede ministers fremsættelse, at gavne de pågældende og for at gavne samfundet.

Jeg vil gerne understrege, og det har den højtærede minister også gjort opmærksom på, at der indenfor den gældende lovgivning er adskillige muligheder for at give hjælp til optræning af erhvervshemmede og for at hjælpe dem til en passende beskæftigelse indenfor erhvervslivet, og der er allerede gennem årene opnået betydelige resultater i så henseende.

Lovforslaget om foranstaltninger for erhvervshemmede tilsigter at give lovhjælp til oprettelse af en ny kommunal organisation, de såkaldte kontaktudvalg, som foreslås sammensat på et ret bredt grundlag, og som skal foretage en helhedsbedømmelse af den erhvervshemmedes status. Ifølge lovforslagets § 2 foreslås det, at kontaktudvalget skal bestå af en repræsentant for kommunalbestyrelsen, der skal være formand, en tjenestemand ved kommunens sociale forvaltning, en tjenestemand ved vedkommende arbejdsanvisningskontor, et medlem udpeget af arbejdernes fællesorganisation, et medlem repræsenterende arbejdsgiverne, en fast læge, der både skal tilknyttes udvalget og være medlem af det, og derudover eventuelt en eller flere repræsentanter for kommunerne i oplandet.

I slutningen af § 2, stk. 1, tilføjes yderligere, at kommunalbestyrelsen kan foranledige udpeget en sygehuslæge som medlem, og at invalideorganisationerne og Samfundet og Hjemmet for Vanføre kan være repræsenteret. Jeg har i parentes bemærket et lille personligt ønske om, at sidstnævnte institution ville antage navnet Samfundet og Hjemmet for Svagføre. Ligeledes kan ortopædiske hospitaler eller ambulatorier være repræsenteret. Endelig foreslås det i § 2, stk. 4, at socialministeren kan godkende afvigelser fra de i stk. 1 indeholdte regler, og der kan, som det fremgik af socialministerens fremsættelse, i den forbindelse bl. a.

[Krogh.]

tænkes på en repræsentant for mødrehjælpsinstitutionerne. Mit parti vil gerne med det samme understrege, at da der i denne paragraf ikke blot er tale om nedsættelse af ret omfattende udvalg, men også om en omfattende udvidelse af ministerens bemyndigelse, må vi tage forbehold her.

Til kontaktudvalgene skal der knyttes fast læge, sekretær og den iøvrigt fornødne medhjælp.

Mit parti forstår den smukke tanke, der ligger bag fremsættelsen af lovforslaget, nemlig at komme de erhvervshemmede til hjælp, og vi anerkender også det gode formål, men vi stiller os meget tvivlende overfor, om sådanne kontaktudvalg vil kunne tjene dette formål eller i nævneværdigt omfang bidrage til løsningen af de med formålet forbundne opgaver. For det første finder vi, at apparaturet er for omfattende og for u håndterligt. Et sådant kontaktudvalg vil meget let kunne udvikle sig til et omfattende kommunalt departement med nye bjerge af papir.

Da jeg sad fordybet i lovforslaget, kom jeg til at tænke på den morsomme lille beretning, forfatteren Anton Berntsen har et sted om en kvie, der, som han udtrykker det, var gået i „søk“, var gået i bløde der-nede i mosen og nu skulle hjælpes. Der kommer mennesker til, både læge og lærde, både de førende i det lille kommunale samfund og en stor repræsentation for befolkningen, og de holder en stor palaver, uden at det lykkes at få kvien af „søk“, indtil der kommer en enkelt mand, som har begreb om de dele og foretager det, der er at foretage i den situation, så kvien får fornøden hjælp til selvhjælp og kommer op på det tørre igen. Anton Berntsen slutter historien med at sige, at

„en jenle bette kå'el, der vil gi' ham et ja,

er tit al de' mandskab, Vorherre skal ha'.“

I disse situationer er det vist meget, meget ofte mere en behjertet indsats, der er brug for, end et stort apparatur af det omfang, man her tumler med.

Jeg vil gerne i denne forbindelse, for at det skal være nævnt fra folketingets talerstol, minde om, at det allerværdifuldeste og det allermest effektive i disse situationer

er, om det private erhvervsliv og de enkelte mennesker, der på nogen måde har mulighed derfor, vil tage erhvervshemmede ind i deres bedrifter og virksomheder og beskæftige dem på en sådan måde, at den produktionskraft, som de erhvervshemmede er i besiddelse af, kan tages i brug både til hjælp for den enkelte selv og til gavn for samfundet, hvad også den højtærede minister var inde på. Jeg vil udtale håbet om, ikke blot at bestræbelser af den art må blive udfoldet i stedse stigende omfang, men også, at disse bestræbelser må møde forståelse og velvilje både i erhvervslivet og i fagorganisationerne, og at man vil forstå, at her er nogle mennesker, som udgør en ganske særlig gruppe af vort lands befolkning, en gruppe, som har krav på forståelse og hjælp.

Jeg ved, at en del private erhvervsvirksomheder allerede har taget opgaver af den art op. Jeg ved også, at invalideorganisationerne, som allerede anført af den socialdemokratiske ordfører, det ærede medlem hr. Urban Hansen, er i gang med en omskolingsvirksomhed for disse mennesker. Vi ved, at blindevirksomheden Blifa har været i gang med det også. Jeg tror, at der på disse felter ligger noget meget værdifuldt, og jeg ville ønske, at man under udvalgsarbejdet kunne blive enig om at effektivisere et sådant arbejde og begrænse de foranstaltninger, der foreslås i lovforslaget, for jeg mener, det er vigtigt at underbygge og fremme bestræbelser af denne art.

Jeg sagde før, at vi var betænkelige, ikke ved selve formålet, som vi finder såre værdifuldt og smukt, men ved den udformning, lovforslaget har fået. Vi er også, som jeg allerede har sagt, betænkelige ved den bemyndigelseslovgivning, der smugles ind på dette felt, og vi er meget forbeholdne overfor bestemmelsen i § 1, som vil medføre, at der væltes yderligere byrder over på staten gennem vederlag til læge, sekretær og anden medhjælp og — som det for en fuldstændigheds skyld er tilføjet, for at ikke noget skulle være glemt — til honorar til udvalgenes medlemmer.

Forøvrigt er der i lovforslaget ikke blot tale om et nyt kommunalt departement; i lovforslagets § 4 kommer en overbygning i form af et nyt ministerielt departement eller, som det hedder ordret i paragraffen: et udvalg

[Krogh.]

„til bistand for socialministeren ved administrationen af denne lovs bestemmelser.“

Dette udvalg skal foruden en formand, der er udpeget af socialministeren, bestå af repræsentanter for kommunerne, arbejdsmarkedets hovedorganisationer, invalideorganisationerne, socialministeriet, økonomi- og arbejdsministeriet, indenrigsministeriet, arbejdsdirektoratet, direktoratet for sygekassevæsenet, direktoratet for ulykkesforsikringen, sundhedsstyrelsen, invalideforsikringen og Samfundet og Hjemmet for Vanføre. Så har man dusinet fuldt, men yderligere er det som nr. 13 — og det er vel et tilfælde, at det er nr. 13 — nævnt, at socialministeren kan i det omfang, han måtte finde det ønskeligt, udnævne yderligere medlemmer. Altså, bemyndigelsesbestemmelsen kommer frem her igen.

Det er altså alt i alt en paragraf med perspektiver i, og perspektiver må der vel også siges at ligge i lovforslagets formulering af kontaktudvalgenes opgaver. De skal tidligst muligt erkende tilfælde, i hvilke der er opstået eller — som det yderligere hedder — må befrygtes at ville opstå vanskeligheder. Der ligger nogle muligheder her, når man ikke blot skal tale om det, der er tilstede, men også om det, som må befrygtes at komme tilstede. Dernæst skal udvalgene tage stilling til, hvilke foranstaltninger det bør anbefales at træffe. Jeg tror, at denne stilfærdige formulering meget let vil udvikle sig på en sådan måde, at denne instans bliver en overordnet instans i forhold til alle de mange meget gode og meget godt virkende instanser, vi i forvejen har, lige fra de sociale udvalg i kommunerne, sygekasserne og til invalideforsikringen. Endvidere skal udvalgene sikre en stadig samordning af de andre myndigheders eller institutioners indsats for den enkelte erhvervshemmede — det er en vis overordnet tone, der i virkeligheden kommer frem her bag den stilfærdige formulering — og endelig skal udvalgene fremkomme med forslag om forbedringer.

Det må siges, at der er muligheder i dette forslag. Alt i alt er det en nydannelse, der i realiteten vil blive udstyret med vidtrækkende beføjelser og muligheder, beføj-

elser og muligheder, som mit parti stiller sig absolut forbeholdent overfor.

Det tilsluttende lovforslag om ændring af § 30, stk. 2, i loven om offentlig forsorg åbner også perspektiver på kommunehjælpens område, dette område, der i forvejen omfatter en række tilfælde, hvor det kan være svært at sammenfatte eller udtømme livets og skæbnens mangfoldighed i paragraffer eller almindelige regler.

Det er bemærkelsesværdigt, at den nuværende udformning af § 30, stk. 2, nævner en række områder for mulighed for hjælp og derpå ligesom lukker døren i med fortsættelsen: „hvorimod det er udelukket at yde hjælp til ...“, og så opregnes det, som det er udelukket at yde hjælp til. Den nye udformning af paragraffens stk. 2 er i indledningen formuleret enslydende med den nugældende, men så fortsættes der med ordene: „herudover kan der ...“ o. s. v. Der er et sted hos Ibsen tale om det rammende, skillende ord, og måske det i denne forbindelse, både i forbindelse med lovforslaget og måske også i forbindelse med den højtærede socialminister i det hele taget, kan være rimeligt at tale om „herudover“ som det rammende, skillende ord.

Hvad er det da for en tilføjelse, der nu kommer efter dette „herudover“?

Nu vil der, hvis forslaget vedtages, under kommunehjælpsområdet kunne gives hjælp ikke blot i tilfælde, hvor en væsentlig og ikke blot forbigående begrænsning i pågældendes erhvervsevne er indtrådt, men også når en sådan begrænsning må befrygtes at ville indtræde. Det er altså en betragtelig udvidelse af de tilfælde, hvori kommunehjælpen kan sættes ind, men yderligere finder der en bemærkelsesværdig udvidelse sted af de former, hvorunder kommunehjælpen kan ydes. Mens der i den nugældende lov kun er tale om hjælp til anskaffelse af arbejdsredskaber til forholdsvis mindre beløb som værktøj, rulle, symaskine o. lign., bliver der i lovforslaget nævnt for det første hjælp til anskaffelse af arbejdsmaskiner — det er dog noget andet og langt mere vidtrækkende end værktøj — for det andet hjælp til oplæring eller anden uddannelse, for det tredje hjælp til iværksættelse af selvstændig virksomhed — hvilke muligheder ligger der ikke i den sætning? — og

[Krogh.]

endelig for det fjerde anden hjælp til opnåelse af beskæftigelse. Yderligere gives der mulighed for opnåelse af hjælp til underhold under uddannelsen og under særlige omstændigheder for hjælp til husleje og prioritetsrenter.

Vi frygter, at de muligheder, der her åbnes, vil medvirke til at afsvække tilskyndelsen til at opretholde de muligheder for forsikringsmæssig hjælp, som folkeforsikringsloven rummer, og vi tager i den nuværende økonomiske situation forbehold overfor den udbygning af velfærdsstaten, som forslaget tilstræber.

Vi vil gerne udtale både vor sympati med og vor forståelse for de erhvervshemmede, lovforslaget taler om, og mit parti erklærer sig villigt til at se nærmere på de muligheder, der kan åbnes for disse mennesker, som er ramt af ulykken, samtidig med at vi erklærer os villige til at se nærmere på lovforslagene i et udvalg, hvor vi kan søge nærmere oplysning om, hvor meget gennemførelsen af lovforslagene vil koste, og hvor vi også må se nærmere på, om ikke de væsentligste af de tilsigtede goder vil kunne opnås ad andre veje, f. eks. gennem en udbygning af de bestående kommunale socialudvalgs arbejdsområde.

Gertie Wandel: De to foreliggende lovforslag er en følge af den glædelige omstilling i synet på de erhvervshemmedes problemer; og de er samtidig udtryk for, at det er ikke penge, de erhvervshemmede vil have, de vil genanbringes, de vil anbringes i det normale erhvervsliv. Nu siger jeg nok, at det er ikke penge, de vil have; men jeg vil i denne forbindelse gerne indskyde en bemærkning.

Det er ganske vist et skridt bort fra den understøttelsesmentalitet, som har været herskende overfor invaliderenten, men for at denne genanbringelse skal få virkelig værdi, må vi tage spørgsmålet om selve invaliderenten med i betragtning. Det må lægges fast, hvor længe man kan få invaliderente, og invaliderenten må lægges fast ved en aftrapning. Der er i øjeblikket en usikkerhed hos de invaliderede og erhvervshemmede med hensyn til, hvor hurtigt de mister renten, og det må i hvert tilfælde være klart,

at de skal kunne indtjene en normal dagløn, før de helt mister renten.

Vi kalder denne genanbringelse i erhvervslivet revalidering og rehabilitation, udtryk, vi har fået udefra, og den nye indstilling har vi også for en stor del fået udefra. Vi har fået den fra de krigsførende lande med deres store problemer, de tusinder og atter tusinder af krigsinvalidere. Vore problemer er ganske vist af en helt anden størrelsesorden, og det må der jo også tages hensyn til, når vi med den nye indstilling, vi har fået, tager nye skridt for at hjælpe. Men vi sammenfatter her i landet ikke så få under begrebet „erhvervshemmede“. Vi har først de egentlig invaliderede, så de sygehuspatienter, som har vanskeligt ved at finde ind i erhvervslivet igen, og endelig de langtidsarbejdsløse og de, som af forskellige socialt betonedede årsager ikke kan komme tilbage til erhvervslivet. I England har man delt disse mennesker i egentlig invaliderede og de andre erhvervshemmede. Det kan vi ikke gøre her i landet, hertil er gruppen ikke stor nok, derfor er det rimeligere at slå dem sammen.

I den indberetning, der i 1951 blev afgivet til socialministeriet, tales om ca. 3 000 syge og invaliderede årlig; man nævner 500 nye invaliderentemodtagere, og man nævner ca. 2 500 sygehuspatienter, der har vanskeligt ved at finde ind i erhvervslivet. Men i betragtning af, at vi har 1 300 kommuner i Danmark, er 3 000 syge og invaliderede mennesker ikke mange pr. kommune, så det er klart, at man må slå disse mennesker sammen med de langtidsarbejdsløse og med de af socialt betonedede årsager erhvervshemmede.

Til de grupper, jeg nu har nævnt, er her i landet kommet en gruppe, som har aktiveret problemerne meget for os: ofrene for den forfærdelige polioepidemi. Danmark blev faktisk ramt forholdsmæssigt hårdere end noget andet land i verden, og det er da også denne polioepidemi, der har bibragt os så meget af det nye initiativ og bevirket, at en ny kreds af mennesker har taget fat. Det er det, der har gjort, at der er så meget at samordne, og det er også i nogen grad det, der gør, at lovforslaget har set dagens lys.

I den udmærkede og intelligente indstil-

[Gertie Wandel.]

ling, der følger lovforslaget, tales der overalt om tidlig behandling; der tales om betydningen af behandlingen af de erhvervshemmede med det samme, så at ondet ikke får tid at sætte sig fast. Jeg er derved kommet til at tænke på noget, som i 1943 gjorde et stærkt indtryk på mig, nemlig overlæge Fengers indlæg for, at der skulle være arbejdskuranstalter ved sygehusene, for at man kunne gribe ind mod ondet straks. Det vakte ikke dengang videre interesse, men man må indrømme nu, at der var meget tiltalende i den tanke, at man skulle prøve at afhjælpe ondet straks — ved at lade den syge komme til arbejds-terapeutisk behandling på en arbejdskuranstalt ved selve sygehuset, hvor den behandlede læge endnu har den syges problemer helt klart for øje. Jeg taler ikke her om den terapeutiske behandling på hospitalet, der har stor værdi som tidsfordriv og også stor betydning for optræningen af patienternes muskler, optræning af deres bevægelser o. lign.; jeg taler om en virkelig faglig arbejdskuranstalt som den, overlæge Fenger i sin tid talte om, og man tænker uvilkårligt på, når man ser formaningen om tidlig behandling, om ikke det ville være rigtigt at tage denne tanke op.

Samtidig vil jeg gerne beklage, at ingen af betænkningerne, heller ikke indstillingen, nævner det, som jeg tidligere har nævnt i det høje ting, Reykjalundur i Island, en glimrende arbejdskuranstalt med store økonomiske resultater. Jeg vil gerne henstille til den højtærede socialminister, at der bliver mulighed for, at nogle af de ledende indenfor invalideorganisationerne og udsendinge fra socialministeriet får lejlighed til at se denne institution, inden der tages endelig stilling i dette spørgsmål. Det år, jeg var i Island, havde denne institution, der er et sanatorium, med sine 90 patienter og en til institutionen knyttet fabrik tjent 3 mill. danske kroner. Den havde givet de 90 patienter en udmærket indtægt og bragt sanatoriets udgifter ned på et minimum. Der er meget at lære.

Fra de mange bilag, der ledsager lovforslaget, er man klar over, at det er et længe forberedt arbejde, og det er, som det også er nævnt af de foregående talere, ikke sådan, at der ikke er sket noget her i

landet før. Der er et ønske om at samordne. Der nævnes de store traditioner, Samfundet og Hjemmet for Vanføre har netop med hensyn til optræning af mennesker, som har været hemmede fra fødslen. Endvidere det store arbejde, der er gjort af særfor-sorgen på mange forskellige punkter. Her synes jeg, det er rimeligt at nævne de blindes fabrik, Blifa, som den blev kaldt, der nu er gået op i Erfa, som blev så omhyggeligt omtalt af den ærede socialdemo-kratiske ordfører. Jeg har selv haft lej-lighed til at se Erfa, de erhvervshemmedes fabrik, som har haft en del udmærkede resultater.

Det er også nævnt, at der i Aarhus og Odense er oprettet kommunale trænings-værksteder. I Odense er der yderligere oprettet to værksteder i forbindelse med erhvervsdrivende, og jeg vil gerne opholde mig et øjeblik ved dette, dels fordi jeg selv gennem mit selskab har haft den glæde at samarbejde med disse to værksteder og har haft lejlighed til at se, hvor udmærket de virker, dels og særligt fordi de har direkte forbindelse med erhvervene. Det må være den korteste vej til målet, at selve erhver-vene er interesseret i optræning, når det, de erhvervshemmede vil, netop er at komme ind i det normale erhvervsliv. Jo mere vi kan drage erhvervene med ind i denne op-træning, des mere værdifuldt er det. I Oden-se er det som sagt gjort, og det er gjort godt.

Vi har jo den bestemmelse i forretnings-ordenen, at vi ved første behandling ikke skal gå i enkeltheder, men det er dog gjort af foregående talere. Det er derfor fristende for mig lige at nævne nedsættelsen af de forskellige lokale kontaktudvalg. Der er ingen tvivl om, at et sådant lokalt kontakt-udvalg kan udrette udmærkede ting netop ved at være lokalt, hvis det holder for-bindelsen vedlige med de institutioner, der i forvejen virker, arbejdsanvisningen og socialkontoret. Denne kontakt er omhygge-ligt opretholdt i Odense, hvor man kan tale om gode virkninger af et lokalt udvalg, men jeg vil anbefale, at det bliver et meget snævert arbejdsudvalg, for det er ikke nemt at skulle trækkes med et for stort udvalg. Folk med et frisk initiativ, der gerne vil i kontakt, skal have lov til ved snævert sam-arbejde at komme videre med sagerne; så

[Gertie Wandel.]

tror jeg, der kan komme noget godt ud af det, og det vil også blive billigere i administration. Jeg ved, at man i Odense og i det hele taget på Fyn såvidt muligt, hvor der opstår problemer, bruger samme læge. Jeg tror ikke, hvert udvalg behøver en læge. Når der er det samarbejde mellem forskellige kommuner, som også omtales i lovforslaget, får man ikke så stort et apparat.

Det meget store udvalg nærer jeg stor betænkelighed ved. Jeg synes, det er et vældigt apparat. En meget interesseret leder af arbejdet for erhvervshemmede sagde til mig: bare det ikke bliver en stor, smuk bygning uden nogen, der kan flytte ind i den. Vi kan måske under udvalgsarbejdet få andre oplysninger om meningen med oprettelsen af dette store udvalg, men for mig ser det ud, som om alle de villige mennesker i de udmærkede kontaktudvalg, vi forhåbentlig får ude i landet, vil kunne arbejde i direkte tilknytning til socialministeriets øverste embedsmænd, som har vist så stor interesse for sagen gennem alle deres betænkninger og det arbejde, de iøvrigt har gjort. Et sted i indstillingen er der også opremset en del opgaver, som socialministeriet fortsat skal tage sig af, og for mig ser det ud, som om det næsten er de samme opgaver, der pålægges det store udvalg.

De økonomiske følger af lovforslaget ser mit parti med alvor på, med hele det forbehold, vi i øjeblikket tager overfor nye udgifter, men jeg synes på den anden side, at der ikke mindst fra Erfa, som nu har virket i et år, er megen trøst at hente med hensyn til den slags foranstaltninger, idet udgifterne ved optræningen er gået ned fra 3 000 til 1 000 kr. i løbet af det år, fabrikken har eksisteret. Der må kunne komme en sund økonomi i det, fordi de har så stærk tilknytning til erhvervene. Det behøver altså ikke at gøres så dyrt. Som jeg har sagt, er der også fra Reykjalundur i Island stor trøst at hente, idet der har været minimale udgifter ved genoptræningen af de mange tuberkuløse, som før var en så stor byrde i Island.

Derudover har jeg i den allersidste tid haft lejlighed til at se nogle statistikker fra USA. Derovre er det ikke så meget staten, der påtager sig optræningsopgaverne; det

er forsikringselskaberne. Det er forbløffende at se disse statistikker, der viser, at forsikringselskaberne ligefrem har opnået besparelser gennem de optræningsanstalter, de har oprettet. De har oprettet optræningsanstalter for svært invaliderede, som trænes op i indtil to år, hvorefter de pågældende har opnået fortrinlige og vellønnede stillinger, ofte bedre stillinger, end de havde, før de blev invalideret. Udgifterne er opgjort således, at der faktisk ved optræningen er sparet penge. Det må man håbe vi også her netop ved den stærke tilknytning til erhvervene kan nå til.

Med hensyn til lovforslaget om hjælpen til oplæring synes jeg, det i nogen grad må behandles sammen med de andre problemer. Det kunne på mange måder se ud, som om det ikke er så rationelt, at man ikke også dér arbejder i tilknytning til erhvervene og tænker mere på, hvordan man kan komme i kontakt med de mennesker, som kan give de invaliderede en rigtig arbejds løn. Det kan være farligt med forsøgene på at sætte dem selvstændigt i vej. Jeg kan fortælle, at jeg havde en beskæmmende oplevelse, da jeg var ude på Erfa. Jeg må her indskyde, at jeg i mange år har beskæftiget mig med optræning til hjemmearbejde, vævning og husflid.

Jeg stod overfor en ung blind pige, som satte huller i låse. Hun så henrykt ud og sagde: jeg er så glad for, at jeg er kommet på en rigtig fabrik; jeg var så ked af at sidde hjemme og væve. Jeg må altså indrømme, der er meget i tanken om tilknytning til erhvervene. Det, mange af invaliderne vil, er at komme ud i et erhverv, og jeg tror, man skal se noget nøjere på spørgsmålet, inden man sætter for mange i gang med selvstændigt erhverv hjemme. Jeg kan — med det forbehold, jeg tog overfor mit partis stilling til for store udgifter i øjeblikket — tilsige en interesseret og villig behandling af begge lovforslag i det udvalg, der antagehig bliver nedsat.

Johs. Christiansen: Spørgsmålet om de arbejdshemmede har gennem mange år ligget socialt interesserede mennesker på sinde. Man har set, at i samme grad, som det kunne lykkes at få dem draget ind på arbejdsmarkedet, ville deres muligheder for at klare sig ved egen hjælp i væsentlig

[Johs. Christiansen.]

grad øges. De ville, hvad der naturligvis er det vigtigste i denne forbindelse, kunne blive lykkeligere mennesker, og samtidig ville det offentliges kasser kunne aflastes og produktionen som helhed øges.

Det radikale venstre har ofte taget til orde for en gennemgribende reformlovgivning på dette meget samfundsvigtige og rent menneskeligt så overordentlig betydningsfulde område. Med formandens tilslutning vil jeg gerne have lov til i denne forbindelse at citere nogle linier, som mit parti har skrevet i sit program:

„Socialpolitikken må sigte mod at fjerne årsagerne til social nød og at forebygge de ulykker, den medfører, ved at bevare og styrke det enkelte menneskes muligheder for at klare sig ved egen hjælp.

For dem, der er kommet under offentlig forsorg, må genrejsningsarbejdet sættes i forgrunden. Et nøjere samarbejde mellem de sociale hjælpeinstitutioner må derfor tilvejebringes. Personlig rådgivning må gå hånd i hånd med den økonomiske hjælp.“

Som man vil se, falder formålet med de to foreliggende lovforslag godt i tråd med, hvad mit parti har tænkt sig i denne forbindelse. Rent principielt hilser jeg derfor med glæde, at den højtærede socialminister nu har taget denne sag op.

Forslaget til lov om samordning af foranstaltninger for erhvervshemmede tager, som det allerede er sagt af foregående ærede ordfører, sigte på en samordning af sådanne foranstaltninger, som vil kunne tjene de i forslaget angivne formål. At en sådan samordning er påkrævet, forekommer mig umiddelbart indlysende. Jeg forstår forslaget sådan, at sagen i første række er lagt ud til de enkelte kommuner, hvad jeg ganske kan tiltræde. Det bliver så naturligvis navnlig i de større kommuner, initiativet til det i forslaget omhandlede kontaktudvalg vil blive taget. Når det så iøvrigt er fastsat, at to eller flere mindre kommuner kan slutte sig sammen og derved opnå samme bistand som tilsigtes i forslagets §§ 1 og 4, kan jeg ikke se rettere, end at tingene er lagt sundt og rigtigt tilrette for det lokale initiativ.

Når jeg ser på § 2, der omhandler kontaktudvalgets sammensætning, rejser det spørgsmål sig for mig, om det muligvis

ville være hensigtsmæssigt at ændre paragraffen, så at vedkommende amtssygehus eller kommunale sygehus automatisk kommer i betragtning ved udvalgets nedsættelse. Men det er jo et spørgsmål, som kan overvejes af det folketingsudvalg, som jeg går ud fra vil blive nedsat.

Om forslag til lov om ændring i lov om offentlig forsorg (vedrørende hjælp til oplæring m. v.) er der næppe grund til at sige noget udover, at det jo tilsigter en i relation til hovedforslaget fornøden ændring i forsorgslovens § 30. Forslagets hovedformål og hovedtanke er, som jeg allerede har fremhævet, i god overensstemmelse med, hvad mit parti gerne vil være med til at fremme på dette område. Jeg kan dog ikke tilbageholde den bemærkning til den højtærede minister, at jeg har en svag fornemmelse af, at ministeren på et område, hvor der måske tiltrænges en stor sammenhængende reform, har en vis tilbøjelighed til at løse denne opgave stykkevis. Jeg er ikke helt sikker på, om ikke det område, vi her beskæftiger os med, burde overvejes sammen med en række andre af de områder, som denne sag har mere eller mindre direkte berøring med. Når man ser på § 4 i forslag til lov om samordning af foranstaltninger for erhvervshemmede og læser, hvad det er for institutioner og faktorer, socialministeriet har ment det fornødent at have repræsenteret i det store statslige kontaktudvalg, vil det umiddelbart fremgå, at det, jeg sagde om en løsning over en bred front, vist kunne have en hel del på sig. Man læser: invalideorganisationerne, arbejdsdirektoratet, sygekassevæsenet, ulykkesforsikringen, sundhedsstyrelsen, invalideforsikringsretten, Samfundet og Hjemmet for Vanføre; det drejer sig altså om en række områder indenfor det sociale arbejde, som det udfra mine synspunkter ville være praktisk at se på i sammenhæng. Jeg beder ministeren overveje disse udtalelser, og jeg vil meget gerne høre, hvad han måtte have at sige til dem.

Iøvrigt slutter jeg med så varmt, det er mig muligt, at anbefale, at vi får et positivt, udbytterigt arbejde i det udvalg, der skal nedsættes, og jeg fortrøster mig til, at heller ikke venstre vil holde sig udenfor dette arbejde efter den slutning, den ærede ordfører for venstre gav sit indlæg. Der var

[Johs. Christiansen.]

en masse skarpe, forsåvidt rigtige betragtninger i det ærede medlems udtalelser, men der var een ting, jeg savnede, det var det menneskelige. Det ærede medlem brugte et billede fra et digt af den jyske digter Anton Berntsen. Må jeg have lov til at sige, at de mennesker, vi her har for øje, det er netop Vorherres stedbørn her på jorden, og jeg tror ikke, de kan hjælpes på den rigtige måde, medmindre vi andre hjælper lidt til. Jeg håber, at også venstre vil være med til at hjælpe lidt til.

Ragnild Andersen: Det kommunistiske parti er enigt i, at samfundet bør gøre en betydelig indsats for at skaffe de mennesker, der af en eller anden grund er blevet hemmet i deres erhverv, i deres muligheder for at arbejde og udfolde deres evner, en måde at tjene penge på på lige fod med andre mennesker. Som det vil ses af bemærkningerne til lovforslaget og af redegørelsen fra det socialpolitiske udvalg, viser erfaringerne, at der er et behov for en vis samordning af de forskellige foranstaltninger, det hidtil har været muligt at anvende i arbejdet for at yde hjælp til de erhvervshemmede.

Det socialpolitiske udvalgs forslag om nedsættelse af kontaktudvalg, som ministeren har fremsat som lovforslag, vil muligvis kunne betyde en støtte i arbejdet for at oplære og hjælpe de erhvervshemmede til udnyttelse af deres evner i en passende og lønnende beskæftigelse. Derfor ser også mit parti med velvilje på de foreliggende lovforslag.

Når der i bemærkningerne peges på den samfundsøkonomiske betydning af at bevare de erhvervshemmedes arbejdskraft for samfundet, er jeg ganske enig heri. Når det samtidig siges, at de sociale udgifter i tilsvarende grad vil formindskes, efterhånden som de erhvervshemmede får plads i samfundslivet, er det naturligvis også helt rigtigt, set på længere sigt. Der er vel ingen grund til at se bort fra, at den rent umiddelbare følge af at gå i gang med en forstærket indsats for uddannelse og oplæring af de erhvervshemmede i første omgang må betyde en vis udgiftsforøgelse. Jeg er imidlertid helt enig i den betragtning, at det på længere sigt vil være en stor gevinst ikke alene for de enkelte mennesker, det

drejer sig om, og en gevinst, som vi skylder dem, men også for samfundet, at få de erhvervshemmede med ind i arbejdet.

Det er ikke nogen hemmelighed, at det er en vanskelig sag at løse dette problem. Det er især vanskeligt under det kapitalistiske samfundssystem, vi har, men det foranlediger mig ikke til at mene, at vi ikke skal forsøge at gå i gang med at løse det. Når man ved, i hvor høj grad de private arbejdsgivere er tilbøjelige til at sortere arbejdskraften, før de overhovedet tager den ind i deres virksomheder, især i perioder med arbejdsløshed, hvor arbejdsgiverne kan vrage og vælge, så må man forstå, at det er meget vanskeligt at løse problemet, medmindre det offentlige, og i dette tilfælde lovgivningsmagten, gør sig ganske særlige anstrengelser. Altfor ofte erklærer arbejdsgivere, når de søger arbejdsanvisningen om arbejdskraft, det være sig kvindelig eller mandlig, at mennesker over 50 år ikke er så duelige som de yngre, og derfor foretrækker de den unge, helt raske og friske arbejdskraft. Det vil være forkert at lukke øjnene for denne side af sagen — det vil jeg gerne sige til ordføreren for venstre, det ærede medlem hr. Krogh, som mente, at på visse steder var der blot behov for, at mennesker trådte til og sørgede for beskæftigelse af de erhvervshemmede. Ja, det kan være ganske rigtigt, men mange af de private arbejdsgivere er sandelig ikke tilbøjelige til at træde til og sige, at mennesker, der har visse vanskeligheder ved at udøve deres erhverv, kan finde plads i den virksomhed, de leder. De er tilbøjelige til at mene, at hensynet til produktionen, de lave omkostninger, står i første række, og derfor foretrækker de, så længe de har mulighed derfor, at afvise den arbejdskraft, der i første omgang kan synes ikke at være så tilfredsstillende som den helt raske, friske og unge arbejdskraft.

Der er også i forslaget tale om at forebygge, hvad man kalder erhvervshemning, om man må bruge det ord. Jeg kunne godt føle trang til i denne forbindelse at sige, at når man ved, hvor store krav der stilles i dag på de industrialiserede virksomheder, ved man også, at der i virkeligheden foregår en udvidelse af den kreds af mennesker, som er erhvervshemmede. I de virksomheder, som jeg kender noget til, og hvor kvinder

[Ragnhild Andersen.]

arbejder, er det en kendsgerning, at mange belastningssygdomme dukker op under presset af den rationalisering, der foregår. Der stilles store krav til arbejderne i industrialiserede virksomheder, hvor man med stopure og andre ting måler deres arbejdskraft på minutter og gennemfører tidsstudier, som kræver toppræstationer 8 timer daglig. Det er ensbetydende med, at muskelsygdomme og visse nervesygdomme optræder hos arbejderne, svækker dem og gør dem erhvervshemmede. Der er jo her ikke alene tale om mennesker, som er hemmede på grund af fysiske vanskeligheder, men også om folk med psykiske svækkelser. Antallet af erhvervshemmede er tiltagende, og man burde vække interessen for at forebygge, at der kommer flere af dem, efterhånden som industrialiseringen og rationaliseringen skrider frem. Jeg vil tro, at erhvervslivet i højere grad må gøres opmærksom på dette, og at det i højere grad må hjælpe med både til at forebygge, at vi får flere erhvervshemmede, og til at placere erhvervshemmede i produktionen. Det kræver megen god vilje, og som sagt, det er ikke altid, den er tilstede.

Det fremgår af det socialpolitiske udvalgs redegørelse vedrørende de eksisterende foranstaltninger til oplæring af erhvervshemmede, at støtte til oplæring af invalideforsikringsfondens midler i henhold til folkeforsikringslovens § 60 hidtil kun er blevet givet i meget ringe omfang. Det hedder ordret:

„Støtte til oplæring er dog hidtil kun i ringe omfang ydet til personer over 25 år.“

Jeg ved ikke, om det er muligt for den højtærede minister at oplyse tinget om, hvorfor disse muligheder er udnyttet i så ringe grad. Det ser mærkeligt ud, at personer over 25 år i så ringe grad har fået hjælp til uddannelse, når der i virkeligheden er et temmelig stort behov. Skyldes det afvisning af ansøgere, eller forklares det af, at folk ikke kender til disse muligheder for hjælp til uddannelse, eller findes der andre forkla-

ringer på dette forhold, der synes mærkeligt?

Et andet spørgsmål, jeg også gerne vil stille den højtærede socialminister, er: Hvorledes er erfaringerne med den lov, vi gennemførte for et års tid siden om hjælp til uddannelse af enlige mødre med børn under 18 år? Jeg ved ikke, om det er for tidligt at spørge herom. Skulle man imidlertid gennem mødrehjælpsinstitutionerne have indhøstet erfaringer med hensyn til, hvor mange der søger, og hvordan loven virker i praksis, ville det være interessant at høre derom; men det er måske endnu for tidligt.

Jeg vil gerne i denne forbindelse fremdrage en anden ting fra forsorgslovens områder, som jeg er stødt på. Det drejer sig ikke egentlig om de erhvervshemmede, men om det forskudsvis udbetalte bidrag til enlige mødre og enker med børn under 18 år. Efter forsorgsloven kan disse penge udbetales, til barnet er 18 år, men jeg ville mene, at man burde udbetale dem indtil det 21. år, forsåvidt barnet er under uddannelse. Man kan sige, at dette ikke hører ind under lovgivningen for de erhvervshemmede, men til gengæld hører det ind under forebyggelsen af erhvervshemning. Der kan opstå store vanskeligheder, både fysiske og psykiske, for kvinder, som pludselig mister retten til deres bidrag på et tidspunkt, da deres barn stadig er under uddannelse. Jeg har iøvrigt selv lige været ude for et lignende tilfælde.

Ændringen af forsorgslovens § 30 er en direkte følge af lovforslaget om samordning af foranstaltninger for erhvervshemmede, og der skabes herved mulighed for at kunne yde økonomisk bistand til anskaffelse af arbejdsmaskiner og i særlige tilfælde til oplæring eller anden uddannelse samt eventuelt underholdshjælp i overensstemmelse med forsorgslovens § 297. Mit parti er af den mening, at denne hjælp, som også ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Urban Hansen, sagde, retteligt burde ydes efter reglerne i § 263.

Med disse bemærkninger kan mit parti

[Ragnhild Andersen.]

tilsige støtte til begge lovforslagenes gennemførelse.

J. M. Pedersen: I retsforbundets program har det altid stået, at syge og svage og invalider og dem, som uden egen skyld ikke kan klare sig selv, skal vi hjælpe og støtte. Jeg kan derfor på mit partis vegne give tilsagn om at ville medvirke til gennemførelse af de foreliggende lovforslag.

Det er en god gerning, der her kan gøres overfor de arbejdshemmede, og der er ingen tvivl om, at det vil være til gavn ikke alene for dem selv, at de kan komme i gang med noget arbejde, men også til gavn for hele samfundet, og de vil i mange tilfælde kunne yde en virkelig værdifuld indsats i samfundets tjeneste. Ved den sinkeskole i Odense, hvor jeg er skolenævnsmedlem, har vi netop i løbet af det sidste skoleår forsøgt at få de børn, som på mange måder står langt tilbage, men som er særlig dygtige til enkelte fag eller har særlige evner på et specielt område, placeret i forskellige virksomheder; det har vi haft megen glæde af. Vi har derigennem mange gange fundet frem til, hvilket erhverv de forskellige drenge egner sig til, hvad de har håndslag for, og hvad der interesserer dem, og vi har derved kunnet hjælpe dem til en god start i livet. Det samme gælder naturligvis andre erhvervshemmede; vi må gøre en indsats for at få dem i gang.

Forhåbentlig gennemføres disse lovforslag; i så fald vil der kunne ydes en indsats fra det offentliges side; men det alene klarer ikke problemet. Jeg vil opfordre erhvervene til selv at gøre en indsats ved at modtage de erhvervshemmede. Jeg har selv taget to erhvervshemmede ind i min virksomhed; det har jeg ikke fortrudt, og jeg vil med de erfaringer, jeg har, opfordre andre til at gøre ligeså til gavn for de hemmede og til gavn for samfundet.

Med disse ord vil jeg anbefale lovforslagene til velvillig behandling.

Socialministeren (Strøm): Tak til de ordførere, der har givet tilslutning til lovforslagene. Det ærede medlem hr. Urban Hansen nævnte, at der var forskellige enkeltheder, som burde drøftes i et udvalg, og såvidt jeg har forstået på de øvrige talere,

var der også spørgsmål, de kunne ønske drøftet under en udvalgsbehandling. Jeg er naturligvis til rådighed ved disse drøftelser.

Det ærede medlem hr. Urban Hansen spurgte — jeg tror også, det ærede medlem fru Ragnhild Andersen var inde på det — om hjælpen efter § 30 skal konteres som kommunehjælp eller særhjælp; også det spørgsmål kan vi drøfte i udvalget.

Det ærede medlem hr. Krogh var meget betænkelig og mente, at de forskellige udvalg i henhold til lovforslaget om erhvervshemmede var for store. Det har været min opgave at søge at samordne alle de kræfter, der på nuværende tidspunkt arbejder for de erhvervshemmede, således at institutionerne i stedet for at arbejde hver for sig samler kræfterne om netop det problem at hjælpe de erhvervshemmede til beskæftigelse og — det vil jeg gerne understrege — selvfølgelig først og fremmest beskæftigelse ude i de private erhverv. Det tror jeg vi alle er enige om, og jeg takker ordføreren for retsforbundet, det ærede medlem hr. J. M. Pedersen, fordi han har taget et par erhvervshemmede ind i sin virksomhed. Det er klart, at det først og fremmest er det, vi er interesseret i; men problemerne foreligger, og der er i og for sig ikke andre til at beskæftige sig med dem end de forskellige organer, som jeg har foreslået repræsenteret i udvalgene. Efter hvad jeg har erfaret ved samtaler med repræsentanter for disse organer, synes de selv, at den ene arbejder i øst, den anden i vest. Var det ikke bedre, spørger man, hvis vi samlede en gang imellem og talte om problemerne, alle vi, der ude i kommunerne beskæftiger os med problemerne, og hvis der herinde var et rådgivende organ for socialministeren?

Jeg forstod, at det ærede medlem hr. Krogh mente, at der lå visse bemyndigelser for mig i lovforslaget, men hvis det ærede medlem i fortrykket vil læse den lille historie, han fortalte, vil han se, at på eet område har det ærede medlem i hvert fald syntes, det var bedre med een end med alle de mange hjælpere. Er det ikke rigtigt? Men så snart jeg siger, at det skal jeg nok ordne uden videre, vil det ærede medlem hævde: det er en bemyndigelse til en socialminister, som jeg ikke har nogen tillid til, og som følge deraf vil jeg ikke være med

[Socialministeren.]

dertil. Nu kommer jeg altså og beder alle de gode kræfter, der ude omkring i kommunerne beskæftiger sig med problemerne, være medvirkende til deres løsning.

Det ærede medlem glemte — ellers synes jeg, det ærede medlem huskede alting — at det, der her er tale om, først og fremmest er at hjælpe de erhvervshemmede, og jeg forstod, at det ville det ærede medlem godt være med til, men han var bekymret over de omkostninger, der eventuelt var forbundet hermed. Det, der i og for sig er det centrale for mig, er, at vi kan få alle de erhvervshemmede, der gerne vil have beskæftigelse ude i erhvervslivet, i arbejde. Det ville spare samfundet for mange penge og de pågældende for mange bekymringer og lidelser. Det ærede medlem holder med andre ord op dér, hvor der er tale om, at det koster penge. Det gør jeg i og for sig også, fordi jeg har den opfattelse, at dette, rigtigt gennemført, vil kunne blive en besparelse for det offentlige. Vi må nemlig ikke glemme, at hvadenten det drejer sig om invaliderente eller hjælp efter andre lovparagraffer, bliver udgiften konteret enten på kommunernes budget eller på statens.

Jeg er som sagt villig til at se på sammensætningen af disse udvalg, idet jeg forstod på det ærede medlem fru Gertie Wandel, at de også efter hendes mening var for store.

Det ærede medlem fru Gertie Wandel mente, at vi skulle være forsigtige med at sætte de pågældende i gang med selvstændig virksomhed, og det ærede medlem anså det for bedre, om erhvervene tog sig af problemet. Jeg er ikke uenig med det ærede medlem deri, hvis vi kunne få dem alle placeret i erhvervene; men jeg tror, det ærede medlem vil være enig med mig i, at i de tilfælde, hvor det ikke kan lade sig gøre, vil det være en god foranstaltning, både for den erhvervshemmede og for samfundet som helhed, hvis de pågældende ved at få en hjælp efter den foreslåede nye § 30 i forsorgsloven kan blive i stand til at klare sig selv. Derfor synes jeg, vi skal sætte ind på begge områder og derigennem søge at nå til de bedst mulige resultater.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen spurgte mig, om jeg ikke har en fornemmelse af, at jeg på et område, hvor man burde lave en stor reform, nærmest prøver

at komme igennem stykkevis. Nej, jeg glemmer ikke — det ærede medlem og jeg har talt om det ved tidligere lejligheder — at der her muligvis er noget, som kan samordnes og sammenkædes i en større reform; jeg har ikke glemt det, og jeg skal heller ikke glemme, at der på dette område kan foreligge sådanne muligheder, men jeg har også gjort den erfaring, at store reformer nu engang ikke gennemføres omgående, og derfor prøver jeg med disse små lovforslag at gøre dagens gerning uden som sagt at glemme det, som det ærede medlem bad mig om.

Jeg takker de ordførere, der har givet venlig tilslutning. Selvom det ærede medlem hr. Krogh havde et og andet at kritisere, forstod jeg dog, at han var velvilligt indstillet overfor selve problemet, og jeg håber derfor, det må lykkes i det udvalg, der bliver nedsat, at nå til et tilfredsstillende resultat, således at hele folketinget kan stemme for lovforslaget.

Urban Hansen: Det ærede medlem fru Gertie Wandel nævnte to gange Reykjalundur og finansieringen af dette institut, og det giver mig anledning til at gøre en enkelt bemærkning derom, for at det ikke skal blive slået fast — navnlig ikke overfor pressen — at i Island er man i stand til at klare tingene så ligetil, at 90 patienter har kunnet skaffe sig en arbejdsindtægt af en størrelsesorden som den, det ærede medlem nævnte.

Forholdet er jo det, at i Island skal tuberkuloseramte interneres, når de er smittebærere, og det er klart, at når et samfund stiller sådanne krav overfor de sygdomsramte, må det også yde noget til gengæld, og dette noget er i dette tilfælde blevet, at det islandske tuberkuloseforbund har fået ret til at have et varelatteri — i lighed med det, vi har herhjemme — hvorved forbundet tjener et beløb, der ligger et sted mellem 1½ og 4 mill. kr. om året. Når disse penge investeres i Reykjalundur — og det er det, der bogstavelig talt er sket lige fra starten — har den pågældende institution altså ingen udgifter overhovedet til forrentning og afskrivning. Det er klart, at så bliver dens grundlag for konkurrence ganske stærkt, og når dertil kommer, at samfundet har erkendt sine forpligtelser og

[Urban Hansen.]

bl. a. lader alt, hvad der laves af skolemøbler til hele Island, fabrikkere på institutionen — foruden de andre former for arbejde, der udføres der — så er der, synes det mig, en noget anden basis. Det var bare den bemærkning, jeg ønskede at gøre.

Løvrigt synes jeg ligesom socialministeren, at ministerens tanke er blevet mødt med velvilje, og der er efter min mening grund til at komplimentere den højtærede socialminister.

Samtidig må jeg måske sige til det ærede medlem hr. Krogh, at hvis man i givet fald skulle tage forbehold overfor ministerens bemyndigelse til supplering af de lokale udvalg, beder jeg om, at man under udvalgsarbejdet vil være opmærksom på, at der ikke konkret er stillet noget forslag om, at de stedlige invalideorganisationer *skal* have en repræsentant, og jeg tror, at man i udvalget fra alle sider må kunne blive enig om, at hvis der skal være en repræsentant fra den organisation og fra den organisation o. s. v., bør man også åbne mulighed for, at den, der er lokal repræsentant for invalideorganisationerne, også kan komme med. Det er udmærket med sagkundskab, men det er også rart, hvis den, der har skoen på og ved, hvor den trykker, kan få lov til i tide og på rette sted at gøre sin antegning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Urban Hansen: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg (vedrørende ophævelse af forskellige bestemmelser om indberetningspligt for kommunerne samt om ændringer af lovens bestemmelser om medicinhjælp m. m.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 571, fremsættelsen i tidenden sp. 342).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Hjortnæs: Det foreliggende forslag til ændringer i lov om offentlig forsorg kan vist stort set betragtes som en ajourføring af, hvad der har været anset for praksis kommunerne og ministeriet imellem gennem lang tid.

Socialreformen af 1933 har principielt slået fast, at der skulle foretages en registrering af al udbetalt offentlig hjælp, og det, det her drejer sig om, vedrører 2 forhold, nemlig indberetningerne fra opholdskommunen dels til den faktiske forsørgelseskommune, dels til socialministeriet om udbetalt hjælp til personer uden fast bopæl.

De foreslåede ændringer til §§ 15, 24, 54 og 205 går ud på, at de hidtil gældende regler om, at en kommune i de tilfælde, hvor den yder hjælp til en person, som har forsørgelsessted i en anden kommune, skulle foretage indberetning til denne anden kommune, bortfalder. Ligeledes skal bestemmelsen om indberetning til socialministeriet om bidragsskyldige, som ikke har noget forsørgelsessted, bortfalde. Derimod er bestemmelsen om indberetning til socialministeriet vedrørende hjælp ydet til personer, som hverken har fast bopæl eller forsørgelsessted i nogen kommune, bibeholdt. Den sidste bestemmelse omfatter i almindelighed omstrefjere og lignende personer, som hjælpes med læge og medicin eller anbringes på forsorgs- eller arbejdsanstalt. Jeg er enig i, at en sådan indberetningspligt må bibeholdes. Samfundet er og må være interesseret i, at der foretages en registrering af sådanne personer. Derved opnås bl. a., at man så nogenlunde kender antallet af sådanne personer her i landet.

§ 218 A er en ny paragraf, som skal åbne adgang til forskudsvis at udbetale bidrag til børn på grundlag af et bidragsdokument, udstedt i et andet nordisk land, efter samme regler som gælder i opholdslandet. Indførelsen af denne nye paragraf har til formål at muliggøre ratifikation af den på det nordiske socialministermøde i København i september måned undertegnede konvention om social tryghed — et initiativ, der vel i sin tid er taget i Nordisk Råd. Vi har længe savnet en sådan bestemmelse, og det glæder mig, at det nu ved